

گزارشی از کنگره بین‌المللی سیراف

۲۵-۲۳ ابان ماه ۱۳۸۴ - بوشهر

غلامحسین نوعی*

بندر سیراف از بنادر باستانی ایران در حاشیه‌ی خلیج فارس، تاریخ زرینی را از گذشته‌ی دور تا کنون پشت سر گذاشته است. اوج شکوهمندی و اقتدار دریایی، تجاری و فرهنگی سیراف در قرون اولیه اسلام به ویژه قرن چهارم هجری است فرمانروایان ساسانی باشناخت موقعیت ممتاز سیراف از نظر نظامی و تجاری آن را مورد توجه و استفاده قرار دادند. در این زمان این بندر در شمار بنادر فعال دریای پارس قرار گرفت.

قرون اولیه اسلامی و فعالیت‌های بازرگانی در شد و بندر سیراف با خود، جایگاه دریانوردان سودای تجارت سودآور بازرگانی پر رونق با سرانندیب و چین و در این بندر، به رشد ساخت بناهای رفیع



با اندک وقفه‌ای در ورود اسلام به ایران، از نو دریا و خشکی از سر گرفته توجه به موقعیت مناسب و بازرگانی‌شده را در سر می‌پروراندند. شرق آفریقا، هند، تجمع سرمایه‌های هنگفت شهر نشینی، تجمل،

شخصی، مدارس، مساجد، ظهور علما و شخصیت‌های معروف و مهاجرت ماجراجویان و دانشمندان از سایر نقاط به سیراف منجر گردید.

برآمدن آل بویه در ایران، به ویژه شاخه پاریسی آن، با عضدالدوله دیلمی، قدرت بیشتری یافت و هم او بود که با توجه ویژه به منفعت حاصل از تجارت بین‌المللی بندر سیراف، به پیشرفت و

* دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ - دانشگاه آزاد بجنورد

آبادانی آن بندر علاقه‌ی وافر نشان داد. همه این‌ها نشان از سابقه و تاریخ و تمدن درخشان سیراف دارد، به همین منظور بنیاد ایران شناسی و استانداری بوشهر با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی بوشهر، اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر و منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس و شرکت پتروپارس، اقدام به برگزاری کنگره بین‌المللی سیراف نمودند.

کنگره بین‌المللی سیراف در ساعت ۸:۴۰ صبح روز دوشنبه ۲۳/ آبان ماه سال یک هزار سیصد و هشتاد چهار با حضور ایرانشناسان داخلی و خارجی و پژوهشگران استان در تالار اجتماعات شهر بوشهر با قرائت قرآن و پخش سرود جمهوری اسلامی ایران آغاز گردید. پخش نماهنگ سیراف کار صدا و سیما، جمهوری اسلامی مرکز بوشهر بسیار زیبا، جذاب و دلنشین بود که با استقبال همگان مواجه شد. سپس دکتر عبدالکریم مشایخی، ریاست مرکز بنیاد ایرانشناسی شعبه بوشهر و دبیر همایش به ارائه گزارشی از روند کار طی یکی دو سال اخیر و فعالیت‌های انجام شده توسط همکارانشان پرداختند. ایشان ضمن خیر مقدم به میهمانان داخلی و خارجی از همکاری اصحاب علم و دانش در ارائه مقاله به کنگره تشکر نمودند.

در ادامه حضرت آیت الله حسینی بوشهری، رئیس حوزه علمیه قم به میهمان خیر مقدم گفت. ایشان تاریخ را آئینه زیبایی دانست که گذشته را زیبا نشان می‌دهد. تاریخ مانند چراغ است که مسیر زندگی انسان را روشن می‌کند و اسباب هدایت آنها می‌گردد. مدیر حوزه علمیه قم به جایگاه سیراف در دوره اسلامی اشاره نمودند و

آن را مایه مباهات ایران اسلامی دانستند. سپس معاون عمرانی استانداری بوشهر به نمایندگی از استاندار بوشهر (جناب آقای دکتر افراشته) به ارائه گزارشی از وضعیت جغرافیایی، تاریخی و اقتصادی استان بوشهر پرداختند. برنامه افتتاحیه کنگره در نوبت اول صبح روز دوشنبه با سخنرانی دکتر احمد



اقتداری استاد و پژوهشگر خلیج فارس با عنوان «مرده ریگ مرده شهر، سیراف» پایان یافت.

هیئت رئیسه نشست اول:

ویلم فلور، دکتر سیروس برداران شکوهی، عبدالحسین شریفیان، سید قاسم حسینی.

در ادامه کنگره آقای لورنس پاتر از دانشگاه کلمبیای امریکا مقاله خود را با عنوان «بندر سیراف؛ حافظه تاریخ و نقش ایران در خلیج فارس» ارائه کردند. سپس مقاله «تاریخ اکتشافات باستان‌شناسی در بندر سیراف» توسط آقای فرد الدثورث، باستان‌شناس و کاوشگر تاریخ از کشور انگلستان ایراد گردید. با پایان یافتن سخنرانی آقای الدثورث نشست علمی صبح به پایان رسید.

هیئت رئیسه نشست دوم:

عبدالمجید زنگونی، دکتر غلامرضا وطن‌دوست، مارک هورتن، ست پریستمن.



اولین سخنران بعد از ظهر روز دوشنبه آقای عبدالعزیز بلادی عضو محترم هیأت علمی دانشگاه بوشهر بودند که مقاله خود را با عنوان «واژه سیراف» ارائه نمودند. ایشان اولین کسی را که دست به ریشه‌شناسی واژه سیراف زده، محمد بن محمود بن احمد طوسی سلمانی معرفی نمود که در قرن ششم هجری قمری این کار را انجام

داده است. همچنین پنجاه سال بعد یاقوت حموی در زمینه واژه سیراف اظهار نظری نماید. دکتر افشین پرتو سخنران بعدی بود که مقاله خود را با عنوان «سیراف؛ از برپایی تا فرو افتن» ارائه نمود. سپس دکتر محمود طاهری مقاله خود با عنوان «نام و یادگی از برخی مشاهیر سیراف» ارائه نمود. سخنران بعدی همایش خانم سارا جیننگز از ایران شناسان کشور انگلستان بود عنوان مقاله ایشان «فرهنگ مادی سیراف؛ سده‌های هشتم - یازدهم» بود. نشست اول علمی عصر روز دوشنبه با ایراد سخنرانی خانم سارا جیننگز به زبان انگلیسی پایان یافت.

هیئت رئیسه:

دکتر فریدون الهیاری - لورنس پاتر - یاسوهیروویوکائیچی

«سیراف، ونیز خلیج فارس» عنوان سخنرانی دکتر محمد امیر شیخ نوری عضو هیات علمی دانشگاه الزهراء تهران بود. ایشان در بخشی از سخنان خود از سیراف به عنوان بندری افسانه‌ای یاد کردند که در روزگار خود در ردیف مشهورترین و ثروتمندترین بنادر جهان بوده است. ایشان مرکزیت تجاری که سیراف در روزگاری دارا بوده را با بندر ونیز مقایسه نمود.

در ادامه خانم جنیفر اسکارس از دانشگاه داندی انگلستان مقاله خود را با عنوان «گنج‌بری‌های برجسته‌ی مناظر شاهنامه در یک قلعه در بندر طاهری (سیراف)» ایراد نمود. مقاله ایشان همراه با بخش اسلایدهای زیبایی ارائه گردید. «بازدید سیراف همچون یک بندر تجاری خلیج در دوران انتهایی ساسانی و اولیه اسلامی: آنچه باستان‌شناسی و نوشتارهای مقارن اسکار می‌سازند» عنوان مقاله دکتر اریک هوگلند از کشور آمریکا بود.

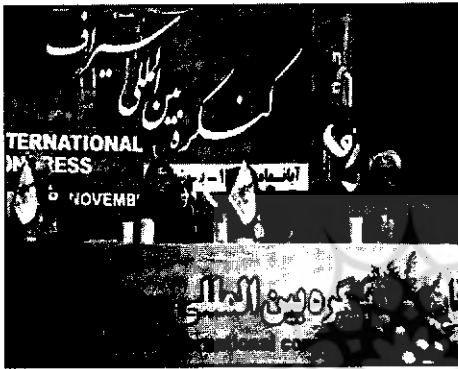
سپس آقای دیوید وایت هوس از آمریکا مقاله خود را با عنوان «کشف دوباره سیراف» ارائه نمود که به زبان انگلیسی ارائه شد و پس از آن خلاصه‌ای از سخنرانی به فارسی برای حاضران قرائت شد. این آخرین سخنرانی علمی روز اول کنگره بین‌المللی سیراف بود. ساعت ۲۱ لغایت ۳۰:۲۳ اجرای موسیقی محلی استان بوشهر بود که بی‌نقص اجرا شد.

روز دوم کنگره بین‌المللی سیراف ۲۴ آبان ماه ۸۴ اختصاص به بازدید از بندر تاریخی سیراف داشت به همین منظور با تمهیداتی که از قبل چیده شده بود میهمانان کنگره به وسیله ۶ دستگاه اتوبوس با همراهی ۲ آمبولانس و با همراهی اتومبیل‌های نیروی انتظامی و راهنمایی رانندگی عازم بندر سیراف (بندر طاهری) در جنوب شهرستان کنگان شدند. فاصله بندر سیراف تا بوشهر ۲۴۰ کیلومتر بود و عرض جغرافیایی آن ۲۷ درجه و ۳۹ دقیقه و ارتفاع آن از سطح دریا ۵ متر است.

حرکت اتوبوس‌ها طبق برنامه‌ای که از قبل ارائه شده بود انجام نشد و با ۴۵ دقیقه تأخیر در ساعت ۶/۴۵ صبح به سمت سیراف حرکت نمودند. هوا کمی گرم بود اتوبوس‌ها ساعت ۱۵: ۱۱

با فاصله کمی از هم دیگر وارد سیراف شدند و در میان استقبال گرم و بی نظیر اهالی خونگرم سیرافی و مسئولین شهر گم شدند.

برنامه‌ای که در آن موقع تدارک دیده شده بود، افتتاح نمایشگاهی از میراث فرهنگی، تاریخ و



مردم شناسی سیراف که در محل مناسبی آماده شده بود ظاهراً این کار برجسته توسط انجمن دوستداران میراث فرهنگی سیراف و مساعدت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بوشهر صورت گرفته بود.

فرماندار سیراف به میهمانان خیر مقدم گفت و برنامه‌های موسیقی محلی و شعر خوانی کودکان محصل سیرافی که لباس

محلی بر تن داشتند از جمله برنامه‌های نمایشگاه میراث فرهنگی بود میهمانان پس از بازدید از نمایشگاه و پذیرایی مختصری که شدند به سمت آثار باستانی شهر سیراف رهسپار شدند. جایی که ای کاش زمان بیشتری در اختیار علاقمندان قرار می‌دادند تا بتوانند به صورت کامل از تمام زوایای آن تصویر برداری نمایند. و ای کاش ترتیبی اتخاذ می‌شد تا باستان‌شناسانی که در مورد آثار باستانی سیراف کار کرده بودند به صورت عملی آنجا به میهمانان و علاقمندان در درک بهتر عظمت سیراف کمک نمایند.

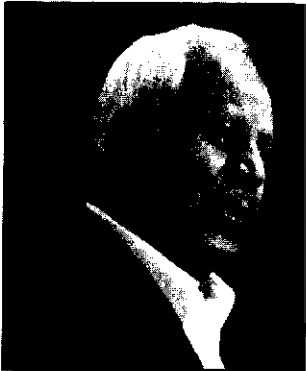
بهر حال بازدید از آثار بی نظیر و فراوان سیراف به پایان نرسید ولی وقت رو به اتمام بود به همین منظور اتوبوس‌ها برای صرف نهار به سمت عسلویه رهسپار شدند. هر چند که بعضی به عسلویه رفتند و برخی در پالایشگاه گاز پارس جنوبی نهار صرف نمودند. پس از صرف نهار میهمانان کنگره به کنار ساحل زیبای مجموعه پالایشگاه پارس جنوبی رفتند و از هوای مناسب و چشم‌انداز بی نظیر سواحل جنوبی استفاده کرده و مشغول گرفتن فیلم و عکس یادگاری شدند.

برنامه بعدی بازگشت به سیراف و بازدید از آثار دوره اسلامی سیراف (مسجد جامع سیراف) بود که مورد استقبال میهمانان واقع شد. بعد از بازدید از آثار تاریخی در ساعت ۳:۴۰ بعد از ظهر اتوبوس‌ها سیراف با عظمت را به سمت بوشهر ترک کردند. ظاهراً هنگامی که میهمانان کنگره سیراف در حال بازدید از آثار تاریخی و باستانی سیراف در زیر گرمای هوا بودند آسمان بوشهر با بارش باران هوای مناسبی را برای استقبال از مدعوین کنگره فراهم نموده بود. ساعت ۲۳/۱۰ به بوشهر وارد شدیم هنوز بارش باران ادامه داشت.

هیئت رئیسه:

دکتر سید محمد نظری‌هاشمی، دکتر اریک هولگند - حسن زنگنه

اولین سخنران روز پایانی کنگره بین‌المللی سیراف (۲۵/ آبان ما / ۱۳۸۴) دکتر علی اکبر سرافراز استاد دانشگاه تهران بودند که به علت عدم حضور در جلسه مقاله ایشان را «سیراف



(با صدا)» دکتر معصومی ارائه نمود. سپس دکتر حسین میرجعفری عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه اصفهان مقاله خود را با عنوان «رکود سیراف و رونق هرمز» ارائه نمود. ایشان سیراف را از قدیمترین ایام از شهرهای مهم ایران و از بنادر پر رونق تجاری خلیج فارس قلمداد نمودند که از نیمه دوم قرن چهارم به تدریج و طی یک دوره پر تلاطم رو به سقوط نهاد. دکتر میرجعفری حوادث پیچیده‌ی مناطق جنوب ایران به خصوص سیاست غلط شهبانکارگان، شورش زنگیها،

فعالیت‌های قرمطیان، ظهور فاطمیها در مصر و سیاست جنگ طلبانه آل بویه را در سواحل خلیج فارس از دلایل سقوط و ضعف سیراف به حساب آورد.

«سیراف و آفریقا» عنوان سخنرانی آقای مارک هورتون از دانشگاه بریستول انگلستان بود. سپس دکتر یاسوهیرو یوکائیچی از دانشگاه ملی کیوتو ژاپن مقاله‌ای با عنوان «از سیراف به

کیش: تجارت اقیانوس هند و کیش در عصر مغول» ارائه کردند. بعد از سخنرانی دکتر یاسوهیرویو کانیچی، دکتر احمد اقتداری در جایگاه قرار گرفت و به سخنرانی ایشان انتقاد نمود.

هیئت رئیسه:

سید مهدی علوی، دکتر گلناز سعیدی، حسن زنگه، جنیفر اسکارس

نشست دوم صبح روز پنجشنبه بعلت قطع برق سالن اجتماعات با یک ساعت تأخیر در سال ۱۲:۲۰ ظهر با سخنرانی دکتر غلامرضا وطن دوست عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه

شیراز با عنوان «خلیج فارس و سیراف در آثار



نقشه کشتهای مسلمان» ایراد نمودند. ایشان در ابتدای سخنرانی خود ضمن تقدیر از زحمات برگزار کنندگان کنگره بین المللی سیراف بخصوص از همت و تلاش دکتر عبدالکریم مشایخی تشکر نمودند. سپس به نقش و جایگاه ایرانشناسان اشاره نمودند و از تلاشها و زحمات ایرانشناسان خارجی که در زمینه تاریخ و فرهنگ ایران تحقیق کرده و

میکندند سپاسگزاری نمودند. ایشان فعالیتهای ارزشمند آقای ویلم فلور محقق و ایرانشناس برجسته هلندی در تاریخ صفویه و قاجاریه را بسیار ارزشمند قلمداد نمودند و آرزو کردند این عزیزان درانجام کارهای بیشتر موفقتر باشند.

سپس به ارائه سخنرانی خود همراه با نمایش اسلایدهای تصویری پرداختند که مورد استقبال حضاران قرار گرفت. «هنر سیراف» عنوان مقاله خانم شکوفه دیسی پژوهشگر هنر از بوشهر بود. ایشان در سخنرانی خود حیات سیراف را به دورانهای ۱- پیش از تاریخ ۲- دوران پس از تاریخ ۳- قبل از اسلام ۴- اسلامی ۵- رکود سیراف ۶- دوره قاجار، تقسیم نمودند و در ادامه به تجزیه و تحلیل آثار بجامانده از هر دوره و تأثیرپذیری و تأثیرگذاری آنها پرداختند. برنامه بعدی صرف نهار

و استراحت بود. باران همچنان با شدت تمام در حال بارش بود و ناچار نشست علمی بعد از ظهر با کمی تأخیر آغاز شد.

هیئت رئیسه:

دکتر حسن قره‌نژاد، دکتر سید احمد حسینی کازرونی، دکتر داوود اصفهانیان، فردالدتورث

دکتر دونالد وایت کامب از دانشگاه شیکاگو آمریکا اولین سخنران نشست بعد از ظهر بود که مقاله‌ای با عنوان «کاووشهای باستانشناسی در پس کرانه‌های فوازی سیراف» ارائه نمود. سپس دکتر محمد کریم یوسف کریم جمالی عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه آزاد نجف آباد اصفهان سخنرانی کردند. عنوان مقاله ایشان «بندر سیراف آخرین پناهگاه محمد بن واصل حنظلی» بود.

دردامه دکتر قاسم بگلو از دانشگاه تبریز مقاله‌ای با عنوان «سکه‌های سیراف» ارائه نمود. «حیزش سیراف؛ توسعه دراز مدت بازار تجاری در خلیج فارس» عنوان مقاله آقای ست پرستمن از دانشگاه دورهام انگلستان بود. سپس دکتر حمید اسدپور عضو هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس مقاله‌ای با عنوان «جایگاه و اهمیت سیراف در درک گفتمان امت اسلامی و دیاسپورای ایرانی» ارائه نمود.

ایشان بررسی دقیق و کسب شناخت عمیق نسبت به جایگاه سیراف به عنوان یکی از مشهورترین و مهمترین بنادر خلیج فارس در قرون گذشته را از جهات بسیاری ضروری دانستند. و علل آن را نیز از این جهت بیان نمودند که این بندر از لحاظ جغرافیایی، تاریخی، سیاسی، تجاری، اقتصادی، معماری و شهرسازی و باستان شناسی دارای جایگاه و اهمیت ویژه‌ای میباشد. و از جهت دیگر ایشان شناخت سیراف را شناخت بخشی از خلیج فارس و شناخت خلیج فارس را مقدمه‌ای بر شناخت ایران و سرزمینهای پیرامون آن ذکر نمودند.

دکتر اسدپور تحکیم مبانی فرهنگ ملی را جز با رویکردی عقلانی به تاریخ و تمدن و فرهنگ ملی و بومی امکانپذیر ندانستند. «نگرشی نو بر جغرافیای تاریخی سیراف» عنوان سخنرانی دکتر جمشید صداقت کیش بود. ایشان با روایتی داستان گونه سخنرانی خود را شروع نمود. دکتر

صداقت کیش گفت: برای مطالعه جغرافیای تاریخی سیراف، تمام متنهای جغرافیایی پیش از اسلام مانند استرابو، جغرافیای موسی خورنی و هم چنین تمامی کتابهای جغرافیایی بعد از اسلام نظیر مسالک و ممالکها لازم است.

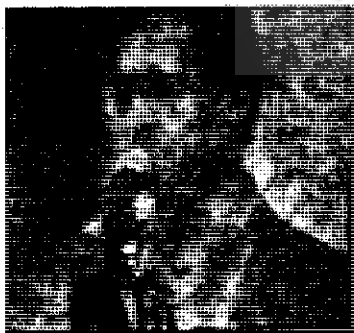
ایشان از کتاب المسالک و الممالک بعنوان اولین کتابی که سیراف در آن مطرح میشود یاد نمودند سپس دکتر مهدی کیوان استاد تاریخ دانشگاه اصفهان به ایراد سخنرانی با عنوان «نقش تجارت (بورژوازی تجاری) در ظهور و سقوط سیراف و تأثیر آن بر جهانی شدن تمدن اسلام» پرداخت. سخنرانی ایشان با استقبال مستمعین مواجه شد و به شدت از سوی حاضران در سالن مورد تشویق قرار گرفت.

«اقول سیراف، علل و نتایج» عنوان مقاله دکتر لقمان دهقان نیری استاد تاریخ دانشگاه اصفهان بود که توسط آقای رضا دهقانی دانشجوی دوره دکتری دانشگاه اصفهان ارائه گردید. سپس پذیرایی و استراحت انجام شد برنامه‌های علمی این جلسه به علت حجم بالای سخنران با فشردگی تمام انجام شد.

هیئت رئیسه:

دکتر غلامرضا معصومی، پروفیسور صباح عبدالطیف مشتت، سارا جینگز و دونالد وایت کامب

آخرین نشست علمی کنگره در ساعت ۱۸/۳۰ دقیقه بعد از ظهر با سخنرانی آقای ویلم فلور



(ایرانشناس برجسته هلندی) آغاز گردید. عنوان مقاله ایشان «*حضور هلندیها در خلیج فارس (۱۷۶۶ - ۱۶۳۳)*» بود که به زبان فارسی و با لجه شیرین ایشان انجام شد. سپس آقای سید محی الدین جعفری زمین شناس از بوشهر آخرین سخنرانی علمی کنگره را با عنوان «*دانش بومی منحصر بفرد اندیشمندان سیراف در استحصال آب و کشاورزی*» ایراد نمود. سخنرانی

ایشان هم با تشویق حاضران روبرو شد.

در پایان استاندار بوشهر دکتر آفرشته که ریاست کنگره را نیز بر عهده داشتند به ایراد سخنرانی پرداختند. ایشان ضمن تشکر از حضور ایرانشناسان، پژوهشگران و استادان دانشگاههای سراسر کشور به ضرورت پرداختن به سیراف و جایگاه آن اشاره نمودند و ابراز امیدواری کردند بر اساس پیگیریهایی که در حال انجام است تمهیدات مناسبی برای حفظ و احیای بندر تاریخی سیراف صورت پذیرد.

سیس دکتر عبدالکریم مشایخی، ریاست محترم بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر و دبیر کنگره به ارائه قطعنامه پایانی پرداختند. ایشان در بخشی از قطعنامه ضرورت ایجاد پایگاه اینترنتی سیراف را مورد تأکید قرار دادند و ایجاد مرکزی از سوی استانداری که از پژوهشگران و محققانی که در مورد سیراف کار علمی انجام میدهند حمایت کند را ضروری دانستند و همچنین بازگرداندن نام اصلی سیراف بر روی بندر طاهری و حذف نام بندر طاهری را مورد تأکید قرار دادند که با تشویق حاضران نیز مواجه شد.

تقدیر از ایرانشناسان خارجی و اعضاء کمیته‌های اجرایی کنگره از آخرینهای مراسم بود و حسن ختام برنامه با پخش کلیپ زیبای سیراف محصول صدا و سیمای مرکز بوشهر که - بسیار عالی و تأثیرگذار بود - همراه شد.

در حاشیه کنگره سیراف:

- روز سه شنبه ۲۴ آبان ماه، (روز دوم کنگره) به بوشهر گردی و بازدید از سیراف (بندر طاهری) و مجموعه گاز پارس جنوبی و عملویه گذشت.

- استاندار و امام جمعه بوشهر به دلیل حضور در جلسه‌ای به تهران رفته بودند و در افتتاحیه غایب بودند.

- دکتر وطن‌دوست و آقای مهندس کسبی کار ترجمه سخنرانان خارجی را بر عهده داشتند.

- نماهنگ سیراف که توسط صدا و سیمای مرکز بوشهر آماده شده بود بسیار زیبا و تأثیر برانگیز بود و مورد استقبال حاضران در جلسه قرار گرفت.

- هنگام ورود به شهر تاریخی سیراف (بندر طاهری) که با استقبال بی‌نظیر مردم محلی روبرو بود روی شومیزی نوشته شده بود ما گاز و آب نداریم به ما کمک کنید.
- متأسفانه جای تأسف دارد که سازمان میراث فرهنگی کشور تا کنون چاره‌ای برای حفظ و نگهداری این همه آثار تاریخی و باستانی در سیراف نیاندیشیده است.
- برخی از میهمانان به پارس جنوبی رفتند و برخی به بازدید عسویه، که این امر مورد انتقاد شرکت کنندگان واقع شد.
- بازدید از محوطه‌های تاریخی سیراف بسیار جالب توجه بود و علاقمندان به تاریخ و باستانشناسی بهره خوبی بودند.
- باران، این نعمت الهی طراوت خاصی به بوشهر داده بود. هر چند که باعث قطع شدن یک ساعتی برق در طول برگزاری نشستهای علمی شد (روز سوم کنگره)
- دکتر احمد اقتداری به سطح ضعیف سخنرانی برخی از ایرانشناسان خارجی انتقاد کرد، ایشان در حین سخنرانی دکتر غلامرضا وطن دوست نیز چند مرتبه سخنرانی ایشان را قطع نمود و مواردی را متذکر شد.
- قطع شدن برق (چند مرتبه) نیز از نکات جالب یک کنگره بین المللی بود.
- بعثت شدت باران پرواز اصفهان روز چهارشنبه لغو شد و میهمانان با اتوبوس به اصفهان رفتند.
- از جمله بخشهای قوی کنگره انتشارات آن بود که در حین برگزاری بیش از ۱۰ جلد کتاب منتشر کرده و در بین محققان توزیع نمود.
- ضروری به نظر میرسد تا تمهیداتی اتخاذ شود نسبت به حفظ و نگهداری آثار باستانی احيای آن برای توسعه توریسم و جلب گردشگری اقدام نمود. هر چند که لازم است برای رفع محرومیت و رسیدگی به مشکلات مردم آن خطه از ایران تلاش جدی از سوی استانداری بوشهر صورت پذیرد.
- کنگره بین المللی سیراف با درایت و تجربه‌ی دکتر عبدالکریم مشایخی در سطح بسیار خوبی برگزار گردید.
- در مجموع سخنرانی‌ها و مقالات ارزشمندی ارائه شد.